

1

ואלה המשפטים אשר תשים לפניך: כי תקנה עבד עברי שש שנים א
יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם: אם בגפו יבא בגפו יצא אם בעל
אשה הוא ויצאה אשתו עמו: אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים
או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניו והוא יצא בגפו: ואם אמר
יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא יצא חפשי:
והגישו אדניו אליהם והגישו אליהם או אליהם המזונה ורצע
אדניו את אוננו במרצע ועבדו לעלם:

10) ראשית בכורי אדמתך. [אף השביעית חייבת בכורים, לכך
נאמר אף כאן: ראשית] בכורי אדמתך, כיצד, אדם נכנס לחור
שדהו רואה תאנה שבכרה כורך עליה גמי לסימן ומקדישה,
ואין בכורים אלא משבעת המינין¹⁰ האמורין במקרא: ארץ חטה
ושעורה וגוי (דברים ח ח).

פשי משפטים

פשי משפטים

11) חייב בכורים שאין קורא אני כאן: ועתה הבאתי/ראשית פרו
האדמה אשר נתת לי, זהא לו לא נתן.

פשי משפטים

12) כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה
ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך: וכי
תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם: העניק תעניק לו מצאנך
ומגדנך ומקבדך אשר ברכך יהוה אלהיך תתן לו: פשי משפטים

13) וידבר יהוה אלי משה לאמר: ואתה קח לך בשמים ראש מר-דרור
חמש מאות וקנמן בשם מקציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים
ומאתים: וקנה חמש מאות בשקל הקדש ושמן זית קין:

פשי משפטים

14) וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע
פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה:
והעברת שופר תרועה בחודש השבלי בעשור לחודש ביום הכפרים
תעבירו שופר בכל-ארצכם: וקדשתם את שנת החמשים שנה
וקראתם דרוך בארץ לכל-ישיבה יובל הוא תהיה לכם ושבתם
איש אל-אחוזתו ואיש אל-משפחתו תשבנו:

15) ולכך אמר מר דרוך, שיהיה נקי מן הזיוף שמזייפין אותו תמיד...
ויתכן כי לשון דרוך בכל מקום נקיות, וכן וקראתם דרוך בארץ
לכל יושביה (ויקרא כה י), שיהיו כל בעלי הארץ נקיים מעבדות
ומכל שעבוד בגופם ובארצותם

פשי משפטים

16) (ב) כי תקנה, אומר לך כלל לפני שאחל לפרש, כי כל משפט או
מצוה, כל אחד עומד בפני עצמו. ואם יכולנו למצוא טעם למה
דבק זה המשפט אל זה, או זאת המצוה אל זאת, נדבק בכל
יכולתנו. ואם לא יכולנו, נחשוב כי החסרון בא מחסור דעתינו.

17) אדני יהוה עלי יען משח יהוה אתי לבשר עגלים שלחני לקרב
לנשקרי לב לקרא לשבועים דרוך ולאסורים פקח קוח:

פשי משפטים

18) (ב) כי תקנה עבד עברי, התחיל המשפט הראשון בעבד עברי
מפני שיש בשילוח העבד בשנה השביעית זכר, ליציאת מצרים
הנזכר בדיבור הראשון, כמו שאמר בוי¹⁸, וזכרת כי עבד היית
בארץ מצרים ויפוך ה' אלהיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה
היום (דברים טו טו). ויש בה עוד זכר למעשה בראשית כשבת כי
השנה השביעית לעבד שבתון ממלאכת אדניו כיום השביעי,
ויש בה עוד שביעי בשנים שהוא היובל כי השביעי נבחר בימים¹⁴
ובשנים¹⁵ ובשמיטות¹⁶ והכל לענין אחד והוא סוד ימות העולם¹⁷
מבראשית ע"י ויכלו. ולכן המצוה הזאת ראויה להקדים אותה
שהיא נכבדת מאד. רומזת דברים גדולים במעשה בראשית. ולכך
החמיר בה הנביא מאד ואמר אנכי כרתי ברית את אבותיכם
(ירמיה לד יג), מקץ שבע שנים תשלחו איש את עבדו ואיש את
שפחתו¹⁸, וגזר בעבודה הגלות¹⁹ כאשר תגזור התורה גלות על
שמיטת הארץ²⁰, וכמו שאכתוב עוג²¹ בעזרת הצור. וכאשר
זשלים משפט המצוה הזאת בעבדי העברים, החל במשפט לא
זרצח. שהיא החמורה²², ובכבוד האבות²³, ובלא תגנוב²⁴, וחזר
למשפט מכה איש בלי שימות בה²⁴, ואחרי כן לרציחת העבד²⁶
שהיא חמורה ממתת הולדות²⁷, ואחרי כן לאברי ישראלים²⁸
העבדים²⁹, ואחרי כן לנזקי הבהמות במיתה³⁰, וכל הפרשיות
בסידור ובכוונה נכונה³¹.

19) כד א למנצח על הגתית
בג מה ידירות משקנותיך יהוה צבאות: נכססה וגם יכלתה ונפשי
ד לחצרות יהוה לגי ובשרי ירננו אל-אלהי: גם צפור! מצאה
בית ודרור! קן לה אשר-שמה אפרתייה את-מזבחותיך: יהוה
הו צבאות מלפי ואלהי:

פשי משפטים

20) ושבתם איש אל אחוזתו, שהשדות חוזרות לבעליהן

פשי משפטים

21) וזכור את יום השבת לקדשו: ששת ימים תעבד ועשית כל-מלאכתך:
יום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל-מלאכה אתה
ובגד-יביתך עבדך ונאמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך:

פשי משפטים

22) ועשית כל מלאכתך, כשתבא שבת, יהא כענין כאילו
כל מלאכתך עשויה²⁴, שלא תהרהר אחר מלאכה.

פשי משפטים

23) משעריך וביום השביעי תשבת למען יגנו שורך וחסרך ונפש בן
אמתך והגר: ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים
לא תזכירו לא ישמע על-פיך: שלש רגלים תחג לי בשנה: את-חג
המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש
האזיב כ-בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם: וחג הקציר בכורי
מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסף בצאת השנה באספה את-
מעשיך מן-השדה: שלש פעמים בשנה יראה כל-זכורך אל-פני
האלה: והנה: לא תזבח על-חמץ דם יזבחי ולא ילין חלב-חגי עד-
בקר: ראשית בכורי אדמתך תביא בית יהוה אלהיך לא תבשל גדי
בחלב אמו:

24) ועשית מזבח מקטר קטרת-עצי שטים תעשה אתו: אמה ארכו ואמה א
ב רחבו רבוע יהיה ואמתיים קמתו ממנו קרבתיו: וצפית אתו זהב טהור
את-גגו ואת-קירתיו סביב ואת-קרבתיו ועשית לו זר זהב סביב:
לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא
תסכו עליו: וכפר אחרן על-קרבתיו אחת בשנה מדים חטאת
הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדלתיכם קדש-קדשים הוא
ליהוה:

פשי משפטים

פשי משפטים

אמר רב יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לגן ערן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך אמר לו רבי כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום ארד לא כך כתבת בי ^{במ"ד} ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל מיד חשש כחו של ה' ויהושע ונישתכרו מכנו שלש מאות הלכות ונולדו לו שבע מאות ספיקות ועמדו כל ישראל לדרגו

ויש במה שנברא ביום הראשון טמאה, בשני אין בו טמאה, בשלישי יש בו טמאה, ברביעי ובחמישי אין בהם טמאה, חוץ מקנף קעוץ וביצת נעמית הקצפה. אמר רבי יוחנן בן גוריון: מה נשפטה קנף קעוץ מקל הקנפים? וכל שנברא ביום הששי - טמא.

גאון מסבד
ב ימ ב' צ' ה' י' ז'

גאון גמורה 55

כמ"ד כיוצא בדבר אתה אמר ונתתה מהודך עליו ולא כל הודך וקנים שבאורו הודך אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לה לאותה בישה אוי לה לאותה בלימה

גאון אקא אמרא (ע)

ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים, ולמה ליהושע, כדי שיבחר אנשים שנולדו באדר שני כמותו.

ויש במה שנברא ביום הראשון טומאה - יש דברים שנבראו ביום הראשון, שהעושה כלים מהם, הרי הם מקבלים טומאה, שכן הארץ נבראה ביום הראשון, וכלי חרס הנעשים ממנה מקבלים טומאה; בשני - במה שנברא ביום השני, אין בו טומאה - שביום השני נברא הרקיע ואין בו טומאה; בשלישי יש בו טומאה - שביום השלישי נבראו האילנות, וכלי העץ הנעשים מהם מקבלים טומאה; ברביעי - בו נאמר: "יהי מאורות ברקיע השמים" וגו', ובחמישי - בו נבראו הבריות שבים והעופות, אין בהם טומאה - שהכלים הנעשים מבריות הים ומהעופות אינם מקבלים טומאה, חוץ מקנף קעוץ - מנוצות העזניה, שהכלים הנעשים מהן מקבלים טומאה, מגזירת חכמים, שמה יבואו להחליטם בכלים אחרים, וביצת נעמית המצופח - ביצת בת היענה כשהיא מצופה, שגורו בה חכמים טומאה, הואיל והיא בת קיום, ויש מפרשים, שתיבת "המצופח" כוסבה אף על "כנף העוז" (ע"ן תוספות יום טוב בשם ה"ה"ם).

גאון גמורה גאון

פירוש קמחי
(ש"ס)

ואיתא בשם היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע, כי משנה זו נוגע לקביעת דירחא, שצא לומר הימים שיכולין לחול זהם יום הכיפורים, והימים שיכולים לחול זהם פורים, יוה"כ חל לעולם רק ביום שאין בו טומאה, וזהו צימי צ' ד' ה' ו' בשבוע, ופורים חל רק ביום שיש בהם טומאה דהיינו צ"ס א' וג' וה' וערב שבת, ומה שצ"ס ה' יכול לחול הן יוה"כ והן פורים, כי צ"ס ה' יום אין צבריאתה רק טומאה דרבנן, [ע"י צברטנורה סס], ולכן לגבי יוה"כ דאורייתא נקרא שפיר שאין בו טומאה, ולגבי פורים שהוא יו"ט דרבנן נקרא יש בו טמאה מחמת טומאה דרבנן שיש בה.

סוף והאבות והאבות

ואומר: והקלחת מעשה אלהים הקמה ונתקבב מקבב אלהים הוא חרות על הקלחת: אל הקרא, "חרות" אלא, "חרות", שאין לה בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מי שעוסק בתלמוד תורה חרי זה מהעלה, שנאמר: ומהתנה נחליאל, ומנחליאל במותי.

אבות פ"ו

ח ט ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברסידם: ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב עלי ראש הגבעה ומטה האלהים בידי: ויעש יהושע כאשר אמר לו משה יא להלחם בעמלק ומטה אהרן וחור עליו ראש הגבעה:

פירוש גאון

(ט) בחר לנו. לי ולך, השווהו לו, מכאן אמרו חכמים יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך

גאון (ש"ס)